

MONEDES COMPLEMENTÀRIES COM A EINA DE DESENVOLUPAMENT LOCAL

El dossier *Monedes complementàries com a eina de desenvolupament local* ha estat encarregat per l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB) i elaborat per **August Corrons**, professor dels Estudis d'Economia i Empresa de la Universitat Oberta de Catalunya (www.uoc.edu) i coordinador del grup de recerca Dinero&Valores (dinval.rdi.uoc.edu). També hi han col·laborat els ajuntaments de Barcelona, Santa Coloma de Gramenet i Viladecans.

August Corrons és doctor en desenvolupament local i cooperació internacional per la Universitat Jaume I (UJI), màster en cooperació al desenvolupament per l'Institut Interuniversitari de Desenvolupament Local (IIDL) de la Universitat Jaume I (UJI), enginyer de camins, canals i ports per la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC), enginyer tècnic d'obres públiques per la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) i màster en direcció i gestió d'empreses per l'Institut de Direcció d'Empreses (IDE). Forma part del Comitè de Direcció de la Research Association on Monetary Innovation and Community and Complementary Currency Systems (RAMICS) i del Comitè Editor de l'*International Journal of Community Currency Research* (IJCCR). La seva recerca està enfocada a les monedes complementàries, la tecnologia *blockchain*, l'economia social i solidària i el desenvolupament local.

Edita

Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB)

Setembre del 2018

DL: B 25769-2018

Índex

1. INTRODUCCIÓ	5
1.1. Monedes complementàries	
1.2. Antecedents històrics	
2. CLASSIFICACIONS I CARACTERITZACIÓ	6
2.1. Classificació en funció de la configuració	
2.2. Classificació en funció de l'àmbit d'actuació principal	
2.3. Classificació en funció del procés d'emissió	
2.4. Configuració híbrida per al desenvolupament local	
3. EVOLUCIÓ HISTÒRICA I SITUACIÓ ACTUAL	9
3.1. Evolució històrica	
3.2. Situació actual	
3.2.1. Àmbit estatal	
3.2.2. Àmbit internacional	
4. REPTES I OPORTUNITATS COM A EINA DE DESENVOLUPAMENT LOCAL	11
4.1. El paper dels governs locals	
4.2. Impactes en el desenvolupament local	
4.2.1. Democratització i millora de la provisió de serveis	
4.2.2. Suport a l'economia local i a les pimes	
4.2.3. Lluita contra les desigualtats i l'exclusió social	
4.2.4. Reducció de l'impacte mediambiental	
4.3. Recomanacions per a la millora de resultats	
4.4. El cas particular de l'efecte multiplicador local (LM3)	
5. LES TRES MONEDES METROPOLITANES	17
5.1. La Grama: Santa Coloma de Gramenet	
5.2. El rec: Barcelona	
5.3. Viladecans	
6. EXEMPLES D'ALTRES MONEDES COMPLEMENTÀRIES	22
7. RECAPITULACIÓ I CONCLUSIONS	26
8. REFERÈNCIES	27

1. INTRODUCCIÓ

1.1. MONEDES COMPLEMENTÀRIES

El concepte de *monedes complementàries* va ser encunyat per Bernard Lietaer, economista belga estudiós dels sistemes monetaris, per referir-se a «sistemes monetaris creats al marge dels diners oficials d'un país, i que fomenten tant la realització de projectes econòmics, socials i mediambientals de caràcter regional com la posada en valor d'actius i recursos que no es troben en els cercles o circuits ordinaris d'intercanvi com a conseqüència de l'escassetat de la moneda oficial».

Les monedes complementàries són sovint anomenades alternatives, comunitàries, locals, solidàries o socials, ja sigui per temes de tradició cultural o per reflectir els objectius perseguits en els projectes on són emprades. En particular, el significat de cadascun d'aquests qualificatius seria el següent:

- Alternatives: perquè en certs contextos poden funcionar en lloc dels diners de curs oficial i suposar-hi una alternativa.
- Comunitàries: perquè poden funcionar en comunitats de persones o entitats que es relacionen directament i desitgen establir el seu propi mitjà d'intercanvi.
- Locals: perquè poden circular en llocs i espais delimitats geogràficament, ja sigui en una localitat, en un municipi o en una regió.
- Solidàries: perquè poden fomentar els valors de la gratitud, l'ajut mutu i l'altruisme, és a dir, la solidaritat entre les persones.
- Socials: perquè poden ser creades, emeses i controlades per grups socials i/o fomentar la cohesió de les societats.

No obstant aquesta diversitat de qualificatius, en aquest dossier s'ha optat per mantenir l'ús del concepte *monedes complementàries*, ja que és el que millor reflecteix una de les principals característiques d'aquest tipus de monedes: la complementarietat amb relació a diners de curs oficial, els quals no pretén substituir del tot en cap moment. En qualsevol cas, i sigui com sigui que se les anomena, les monedes complementàries tenen com a objectiu general la localització, la dinamització i la transformació de la naturalesa dels intercanvis, tot donant valor a les capacitats productives no monetitzades. Promouen, entre d'altres:

- El desenvolupament sostenible mitjançant la localització del desenvolupament econòmic.
- La dinamització de les pimes del territori.
- La creació de capital social.
- La valoració del treball que està marginat als mercats convencionals.
- El desafiament del sistema monetari basat en el creixement.
- L'actuació contra l'exclusió social i la desocupació.
- El compromís cívic i la promoció del consum sostenible.

2.2. ANTECEDENTS HISTÒRICS

Els diners presenten tres funcions característiques:

- Mitjà de pagament o de canvi que facilita l'intercanvi en qualsevol transacció de compravenda.
- Dipòsit de valor que facilita la possessió d'un poder adquisitiu que serà materialitzat en el futur.
- Unitat de compte o de canvi que facilita la valoració de les coses i els càlculs econòmics.

No obstant això, tan sols en l'actual període de la història aquestes tres funcions resideixen en una única moneda oficial d'escala nacional. Al llarg de la major part de la història de la humanitat, diferents formes de diners han complert aquestes tres funcions per separat i s'han mantingut vigents per segles sense cap tipus d'impediment.

Des d'un punt de vista genèric, podem remuntar-nos als primers sistemes de troc per trobar la sistemàtica dels sistemes monetaris complementaris. Des de fa milers d'anys, diferents comunitats humanes han creat les seves pròpies monedes amb l'objectiu de satisfer les necessitats dels seus membres i resguardar-se així de la inestabilitat del seu entorn. Des d'aleshores, i fins als nostres dies, les monedes complementàries han passat per nombrosos avatars i qua-

lificatius, i en l'actualitat es troben en molts països del món amb una implantació cada cop més rellevant

Hi ha diverses experiències documentades de l'ús de monedes complementàries que es combinen amb diners de curs oficial des dels anys trenta del segle XX: a Alemanya va sorgir el Wära, a Àustria el Wörgl, i n'hi va haver altres casos a Bulgària, el Canadà, Dinamarca, l'Equador, Espanya, França, Itàlia, Mèxic, els Països Baixos, Romania, Suècia, Suïssa, Finlàndia i la Xina. Aquestes monedes van respondre a la necessitat de tenir opcions alternatives de compra de béns per a l'abastiment familiar durant la depressió del 1929, si bé la majoria van ser prohibides pels governs dels seus països després d'un temps en funcionament. Tan sols una sobreviu a dia d'avui. Es tracta del Wir de Suïssa.

Després de mig segle, el 1983 van sorgir a Canadà els LETS (Local Employment and Trade Systems), que actualment són un dels sistemes monetaris complementaris més difosos arreu del món. Des d'aleshores, s'han estès a Anglaterra, Nova Zelanda i Àustria, i han passat posteriorment als Estats Units, Austràlia i Europa. De manera independent van sorgir a França els SEL (Système d'Échange Local), a Japó els Fureai Ticket i als Estats Units els Time Dollars i els Ithaca Hours.

Per últim, val a dir que la combinació de diners de curs oficial i monedes complementàries funciona amb èxit tant en països econòmicament poderosos com en països d'economia dependent. Si bé la complexa història de les monedes complementàries està del tot vinculada als canvis socials tant en la seva forma com en els seus objectius, moltes han aparegut durant moments de crisis econòmiques, caracteritzats per manca de treball remunerat i de diners. Aquest és el cas de l'Argentina, on el col·lapse econòmic del 2001 va impulsar la creació de nous sistemes de crèdit alternatius als ja existents, que arribar a involucrar centenars de milers de persones i a expandir-se posteriorment cap a altres països de la regió. No obstant això, i en el context de crisis econòmiques, no solament la gent d'escassos recursos explora alternatives, sinó que també la gran empresa capitalista cerca maneres d'atraure i conservar la seva clientela. Les anomenades milles que s'atorguen a canvi d'haver comprat bitllets prèviament en una línia aèria captiven cada cop més viatgers. El mateix succeeix en el cas de les targetes de punts, els vals de descompte o els crèdits de joc *online*, entre d'altres, que no deixen de ser mitjans d'intercanvi que complementen els diners de curs oficial. Finalment, i de manera independent d'aquests contextos de crisis econòmiques, és important destacar que les monedes complementàries representen una política d'innovació social per al desenvolupament local.

2. CLASSIFICACIONS I CARACTERITZACIÓ

2.1. CLASSIFICACIÓ EN FUNCIÓ DE LA CONFIGURACIÓ

A continuació (Figura 1) es presenten les quatre configuracions diferents de monedes complementàries existents segons la classificació definida per Gill Seyfang i Noel Longhurst el 2013. Segons aquesta classificació, les monedes complementàries són intervencions destinades a enfortir la solidaritat local, oferir liquiditat addicional i incentivar motivacions ambientals, tot perseguint l'establiment del triple balanç dels àmbits d'actuació social, econòmic i mediambiental.

- **Sistemes de crèdit mutu.** Són sistemes monetaris fiduciaris creats pels seus propis membres. Aquests anuncien les seves ofertes i demandes de béns i serveis en un directori, alhora que un sistema de comptabilitat central s'encarrega de registrar les transaccions. La moneda pròpiament dita es crea en el moment de formalitzar una transacció de compravenda en què tant el comprador com el venedor es comprometen amb el sistema. Són sistemes basats en la confiança en els quals la despesa d'un membre equival a l'assoliment d'un deute en-

vers els altres. Tendeixen a existir en el context de la societat civil, sovint amb poc suport per part de les administracions públiques o altres fonts de finançament. Els LETS són una de les formes més conegudes de sistemes de crèdit mutu.

- **Bancs de temps.** Són iniciatives similars als sistemes de crèdit mutu, però restringint els intercanvis únicament i exclusivament als serveis. Són sistemes d'intercanvi basats en el temps com a unitat de compte que operen a través d'una central que enllaça els serveis oferts i els demandats. Sota aquests sistemes d'intercanvi, el temps val el mateix per a tothom, independentment del servei prestat. El temps es guanya ajudant altres persones o organitzacions, i es gasta consumint en els serveis oferts per altres membres. Els bancs de temps s'organitzen en barris o comunitats, sovint a càrrec de persones voluntàries, si bé alguns estan impulsats per institucions. Són sistemes que sovint se centren en un sector específic, com la salut i l'educació, entre d'altres, i els

objectius principals dels quals són la inclusió, la cohesió i la construcció de capital social.

- **Monedes locals.** Són sistemes monetaris geogràficament delimitats que circulen dins d'una determinada regió. Tenen com a objectiu promocionar-hi l'activitat econòmica, donant suport a l'economia local, augmentant la velocitat dels intercanvis i fomentant el seu efecte multiplicador, tot prevenint que els diners s'escapin de la localitat. I, en qualsevol cas, sense suplantar la moneda de curs oficial o el comerç interregional. Si bé moltes tenen forma de bitllets físics, hi ha altres casos en què es treballa únicament i exclusivament amb plataformes tecnològiques, incloent-hi targetes de debit i telefonia mòbil. Durant els darrers anys han sorgit iniciatives associades a les mateixes administracions públiques, que han vist en aquest tipus de sistemes monetaris una oportunitat per fer polítiques públiques que generin riquesa local, augmentant la recirculació monetària i apoderant el comerç i la població local.

- **Mercats de troc.** Són un híbrid entre els sistemes de crèdit mutu i les monedes locals. Consten d'una infraestructura que facilita als participants l'intercanvi de béns i serveis en el marc d'un esdeveniment, com per exemple els mercats o les fires. Estan associats a iniciatives d'economia solidària de la societat civil, si bé també posen molt èmfasi a promoure el desenvolupament sostenible a través de la reutilització de béns. Són monedes destinades a superar l'escassetat dels diners de curs oficial i a facilitar l'intercanvi entre un grup d'usuaris. Solen associar-se al concepte de prosumidors, és a dir, persones que produeixen i consumeixen al mateix temps.

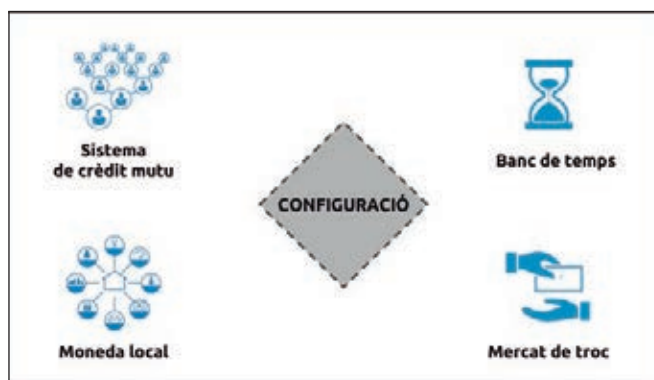

Figura 1. Classificació en funció de la configuració

2.2. CLASSIFICACIÓ EN FUNCIÓ DE L'ÀMBIT D'ACTUACIÓ PRINCIPAL

En funció del disseny inicial que adoptin, les monedes complementàries poden perseguir objectius (Figura 2), en ma-

jor o menor grau, en els àmbits d'actuació social, econòmic i mediambiental. I, per tant, poden tenir una visió més o menys holística, segons el grau d'equilibri d'aquests tres àmbits.

- **Àmbit d'actuació econòmic.** Les monedes complementàries fomenten la construcció de circuits locals de valor econòmic que eviten que la riquesa marxi fora de la comunitat, de manera que duen a terme un efecte multiplicador de l'economia local i promouen la localització dels processos econòmics. Per altra banda, el treball informal, l'intercanvi d'habilitats, el voluntariat i el treball domèstic, tots de vital importància en l'economia de mercat, poden ser valorats, reconeguts i recompensats a través de les monedes complementàries, ajudant a construir relacions econòmiques on es valori la cooperació i l'intercanvi. Aquestes monedes ofereixen també una via complementària d'accés a béns i serveis a persones financerament excloses o que no poden trobar una feina formal. Poden donar suport també al desenvolupament econòmic sostenible a través de la reactivació de les capacitats existents al territori i la dinamització de les pimes locals que demostrin més lleialtat a les comunitats locals (desenvolupament endogen).

- **Àmbit d'actuació social.** Les monedes complementàries fomenten la millora del benestar social de les comunitats, ja que permeten suplir necessitats psicològiques com el reconeixement, la confiança, el sentit de pertinença i l'autoestima a través de la interacció social en lloc de l'individualisme i el consumisme material. Per altra banda, i atès que qualsevol persona té sempre alguna cosa a oferir, incloent-hi aquelles habilitats que no es valoren al mercat de treball formal, les monedes complementàries permeten també l'apoderament de grups socialment exclosos, de manera que impulsen la participació social, l'activitat econòmica, l'esperit comunitari, la solidaritat i l'ajuda mútua, així com les xarxes d'amistat i col·laboració, entre d'altres.

- **Àmbit d'actuació mediambiental.** Les monedes complementàries tenen impactes ambientals positius, ja que reduïxen la petjada ecològica a través de la creació de models de consum més locals i la substitució de les importacions, amb la reducció corresponent de l'energia necessària per al transport. Per altra banda, faciliten l'intercanvi de recursos i la disponibilitat d'un mercat per a la venda de productes produïts localment amb recursos locals o, fins i tot, la reutilització de productes. Estimulen un comportament més proambient incentivant els ciutadans a participar en programes de reciclatge, estimulants la compra de productes més sostenibles o emprant el transport públic, entre d'altres. I, per últim, fomenten el desenvolupament de noves tecnolo-

gies més ambientals, aplicades per exemple a les energies renovables.

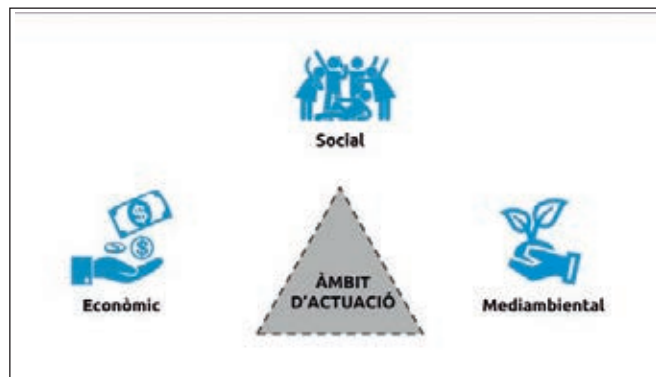

Figura 2. Classificació en funció de l'àmbit d'actuació principal

2.3. CLASSIFICACIÓ EN FUNCIÓ DEL PROCÉS D'EMISSIÓ

Independentment de la configuració i de l'àmbit d'actuació principal al qual pretenguin donar resposta, les monedes complementàries poden tenir diferents processos de creació o emissió (Figura 3).

- **Monedes basades en un crèdit compartit.** És el cas dels sistemes de crèdit mutu, dels bancs de temps i dels mercats de troc. En aquests casos, la moneda representa un deute d'intercanvi amb altres membres de la mateixa comunitat, computant-se i compensant-se com un saldo positiu del membre que ofereix el producte o servei i un saldo negatiu del membre que el rep.

- **Monedes recolzades per diners de curs oficial.** Es tracta de la modalitat més senzilla i solvent d'implementar, ja que compta amb la confiança generalitzada en el valor dels diners convencionals. El procés s'inicia havent d'adquirir o recolzar l'emissió monetària amb un fons en moneda de curs oficial, utilitzant-se en un determinat àmbit territorial, generalment local o comarcal, entre els actors econòmics que participen del sistema. Un dels criteris de viabilitat per als comerços és que aquestes monedes solen ser posteriorment bescanviables en moneda de curs oficial, sovint amb un percentatge de penalització per liquidació que serveix per a la sostenibilitat del sistema.

- **Monedes fiduciàries.** Es tracta de valors de canvi creats sense cap tipus de recolzament i introduïts en un circuit per ser emprats com a mitjà d'intercanvi de béns i serveis. En aquest cas els participants reben quantitat idèntica en registrar-se al sistema, o bé periòdicament en forma de renda bàsica, entre d'altres.

- **Monedes recolzades per béns.** S'emeten recolzades per un determinat bé i atenant a l'existència d'aquest en quantitat suficient. En són exemples l'energia elèctrica, els productes en estoc no venuts per part d'una empresa o la producció agrícola d'un col·lectiu, entre d'altres. És un sistema poc emprat a l'Estat espanyol i, en general, aliè a les possibilitats d'intervenció dels actors públics.

- **Monedes emeses com a deute.** Es recolza la moneda com a bo per al finançament de determinats projectes. La moneda actua com a document diferit de cobrament d'un dipòsit inicial en diners de curs oficial, i circula entre els actors que accepten la confiança en aquest deute. El cobrament es pot dur a terme finalment tant en béns o serveis com recuperant l'aportació inicial en la moneda de curs oficial. És una modalitat que pot tenir sentit plantejar en el cas del finançament d'administracions locals molt endeudades que necessitin fer front a exigències de liquiditat o projectes comunitaris.

Figura 3. Classificació en funció del procés d'emissió

2.4. CONFIGURACIÓ HÍBRIDA PER AL DESENVOLUPAMENT LOCAL

Les tres classificacions acabades de presentar (configuració, àmbit d'actuació i procés d'emissió) no són les úniques existents, sinó que n'hi ha moltes altres. No obstant, són les que des del nostre punt de vista permeten caracteritzar millor el que són i el que representen les monedes complementàries. En qualsevol cas, no hi ha models estàndard de monedes complementàries i, per tant, no hi ha projectes que siguin completament idèntics. Poden ser molt semblants, quasi iguals, però la conjuntura socioeconòmica de l'entorn on s'implantin les monedes complementàries serà determinant per caracteritzar-ne el projecte resultant i, per tant, per fer-ne un projecte únic. Es tracta de models híbrids resultants de la combinació de diferents classificacions i caracteritzacions, fets a mida en funció dels objectius perseguits, dels agents implicats i dels recursos disponibles, entre molts altres.

3. EVOLUCIÓ HISTÒRICA I SITUACIÓ ACTUAL

3.1. EVOLUCIÓ HISTÒRICA

Si bé les configuracions de monedes complementàries han evolucionat especialment des dels anys vint del segle XX, el camp teòric especialitzat de recerca sobre el tema no s'ha establert com a tal fins als anys vuitanta d'aquest mateix segle, juntament amb una creixent experimentació pràctica. Les quatre tipologies de monedes complementàries presentades anteriorment (sistemes de crèdit mutu,

bancs de temps, monedes locals i mercats de troc) han anat viatjant d'un país a un altre a través de les últimes tres dècades, aproximadament, adaptant-se i evolucionant al llarg del camí. Vegem a continuació (Figura 4) una línia de temps per a cadascuna d'aquestes quatre tipologies en què es mostren els casos més rellevants, així com el model d'adopció en el si de diferents països.

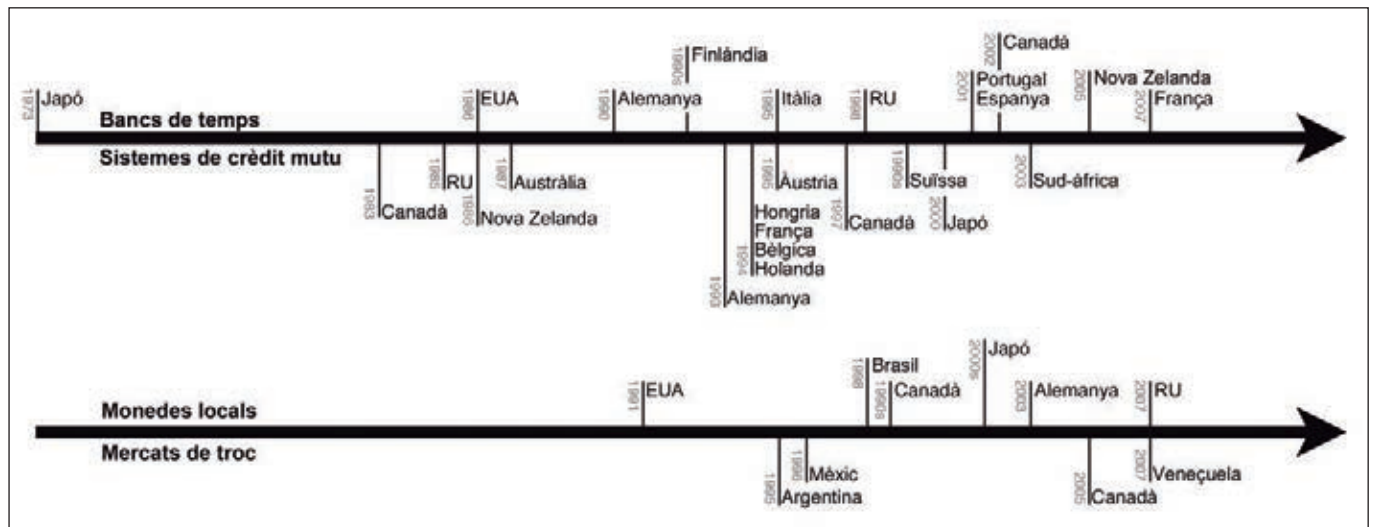

Figura 4. Línia de temps amb la difusió geogràfica de les monedes complementàries. Font: Seyfang i Longhurst (2013)

3.2. SITUACIÓ ACTUAL

A continuació es presenta la situació de les monedes complementàries en el moment actual d'acord amb dos estudis duts a terme els anys 2013 i 2014. Si bé no són estudis del tot recents, són els únics que quantifiquen d'una manera integral i homogènia la situació de les monedes complementàries contemporànies. Si evitem quedar-nos amb les xifres concretes del nombre d'iniciatives, i més aviat ens fem en la seva anàlisi comparativa, aconseguirem tenir una visió força acurada de la importància relativa d'unes tipologies de monedes envers les altres.

3.2.1. Àmbit estatal

A finals del 2014, Neil Hughes va dur a terme un treball d'anàlisi de la situació de les monedes complementàries de l'Estat espanyol. En aquest estudi es van comptabilitzar fins a un total de 372 iniciatives (Figura 5), de les quals 290 eren

bancs de temps, 71 sistemes de crèdit mutu i 11 mercats de troc. La comunitat autònoma més activa era Catalunya, amb un total de 97 iniciatives (71 bancs de temps, 23 sistemes de crèdit mutu i 3 mercats de troc). A continuació es troben Andalusia i Madrid. Un aspecte destacable va ser que, dels 290 bancs de temps existents, 223 presentaven una dependència municipal.

Així mateix, es van identificar tres períodes històrics vinculats amb augments significatius d'iniciatives de monedes complementàries: el primer va tenir lloc durant la Guerra Civil; el segon, a finals dels anys noranta del segle XX, amb l'aparició dels primers models de bancs de temps municipals; i el tercer, recentment, l'any 2008, com a conseqüència de la crisi econòmica. És en aquest tercer període on es troba el creixement més gran de sistemes de crèdit mutu, els quals han augmentat de 4 el 2009 a més de 70 a finals del 2014. És important destacar que en aquells moments no

Figura 5. Distribució geogràfica de monedes complementàries a l'Estat espanyol. Font: Hughes (2014)

hi havia identificada cap iniciativa que com a tal representés una tipologia de moneda local, si bé a dia d'avui sí que en podem trobar algunes, com per exemple les que seran presentades en aquest dossier: Santa Coloma de Gramenet, Barcelona i Viladecans, entre d'altres.

3.2.2. Àmbit internacional

L'any 2013, Gill Seyfang i Noel Longhurst van dur a terme un treball d'anàlisi de la situació de les monedes complementàries a escala internacional. En aquest estudi es van comptabilitzar, per a un determinat país, els sistemes monetaris complementaris que presentaven com a mínim cinc projectes actius en aquell any. Les iniciatives emergents o amb menys de cinc projectes actius no van ser incloses en l'anàlisi, així com tampoc els sistemes d'intercanvi comercial ni els programes de fidelització basats en incentius per a la compra de béns i serveis sostenibles.

A partir d'aquests condicionants, es va comptabilitzar l'existència d'un total de 38 grups de monedes de base nacional en 23 països dels 6 continents, la qual cosa representa un total de 3.428 projectes o iniciatives (Taula 1). La tipologia de moneda complementària més habitual va correspondre als bancs de temps, amb 1.715 projec-

tes (50,2% del total), repartits en 11 països i 4 continents. A continuació es van situar els sistemes de crèdit mutu, amb 1.412 projectes (41,3% del total), en 14 països i 5 continents. Les monedes locals van resultar ser el tercer tipus de monedes complementàries, amb 243 projectes (7,1% del total), en 6 països i 4 continents, seguides dels mercats de troc, amb 48 projectes (1,4% del total), en 4 països i 2 continents.

Europa va resultar ser el continent amb més projectes, un total de 2.333 iniciatives que representen el 68,3% del total; d'aquestes, el 54,1% eren sistemes de crèdit mutu, el 44,4% bancs de temps i l'1,5% monedes locals. A continuació se situava Àsia, amb el 16,6% del total de projectes de moneda complementària: el 68,7% eren bancs de temps, el 23,4% monedes locals i la resta sistemes de crèdit mutu. Amèrica del Nord va ser la tercera regió amb més presència de monedes complementàries, amb el 9,8% del total, dels quals el 79,3% eren bancs de temps. Pel que fa a Amèrica del Sud, presentava el 2,7% del total de projectes, que eren exclusivament de moneda local (64,6%) i de mercats de troc (35,4%). Austràlia i Nova Zelanda tenien tan sols l'1,7% del total, el 57,9% del qual eren sistemes de crèdit mutu i el 42,1% bancs de temps. Per últim, Àfrica presentava únicament sistemes de crèdit mutu, els quals representaven el 0,9% del total de projectes de monedes complementàries a escala internacional.

	Bancs de temps	Sistemes de crèdit mutu	Monedes locals	Mercats de troc	Pes relatiu
Europa	44,4%	54,1%	1,5%	---	68,3%
Àsia	68,7%	7,9%	23,4%	---	16,6%
Amèrica del Nord	79,3%	11,7%	4,5%	4,5%	9,8%
Amèrica del Sud	---	---	64,6%	35,4%	2,7%
Austràlia / Nova Zelanda	42,1%	57,9%	---	---	1,7%
Àfrica	---	100,0%	---	---	0,9%

Taula 1. Distribució geogràfica de monedes complementàries. Font: Seyfang i Longhurst (2013)

4. REPTES I OPORTUNITATS COM A EINA DE DESENVOLUPAMENT LOCAL

Les monedes complementàries constitueixen una eina de desenvolupament local i es poden emprar tant en el context d'economies més fràgils —en localitats que veuen reduïda la despesa local, que s'orienta a les grans superfícies i perden capacitat de renda en euros— com també en territoris amb millors indicadors de renda i ocupació, on hi ha importants recursos infrautilitzats i sistemes de gestió ineficients. Com a tal, una administració local pot trobar en l'emissió o facilitació de monedes complementàries una eina satisfactòria de desenvolupament vinculada a les seves competències: impuls al comerç local, atenció a col·lectius en risc d'exclusió, foment de l'ocupabilitat local, millora de les relacions veïnals, suport al teixit associatiu, gestió de residus, recollida selectiva i prevenció d'abocaments, entre d'altres.

A continuació es presenten els reptes i les oportunitats que ofereixen les monedes complementàries a l'hora de fomentar el desenvolupament local, entès aquest com el desenvolupament que té lloc de manera integral, tant en l'àmbit social com en l'econòmic i el mediambiental. Per a fer-ho, ens hem basat en els resultats i les explicacions del projecte *Community Currencies in Action (CCIA)* i, en particular, en l'estudi *Community Currencies – Opportunities and Challenges for local government*, produït per l'Ajuntament d'Amsterdam. CCIA és un projecte que dissenya, desenvolupa i implementa monedes complementàries al nord-est d'Europa, promovent-les com a instruments de política pública. Si bé l'objectiu d'aquest dossier és l'anàlisi de l'ús de les monedes complementàries com a eina de desenvolupament

local als municipis catalans, les consideracions i conclusions d'aquest informe del projecte CCIA són del tot extrapolables al nostre territori i, en els casos en que no sigui així, de ben segur que ens aporten idees de solucions potencials que hi poden ser aplicables.

4.1. EL PAPER DELS GOVERNS LOCALS

Els governs locals són un actor fonamental en la vida social, econòmica i política de les societats. Al voltant del 60% de les decisions que es prenen a escala europea tenen un impacte directe en els municipis, les províncies o les regions, i al voltant d'un 70-80% de les inversions públiques europees són dutes a terme pels governs locals i regionals. Tot plegat prova la importància creixent que tenen, tant en l'economia com en la vida ciutadana. No obstant això, des del 2008 s'han hagut de prendre decisions polítiques per tal de reduir pressupostos de manera significativa, mentre que les necessitats de les societats que han patit aquestes retallades no han pas desaparegut. Així mateix, una població cada cop més voluminosa i d'edat més avançada ha incrementat la demanda de serveis locals i municipals, especialment en els sectors socials i de la salut. Els comerços locals han trobat també dificultats per sobreviure en temps d'austeritat i desocupació, cosa que ha generat reptes socioeconòmics per als municipis.

Doncs bé, el suport per part de les institucions públiques a les monedes complementàries pot oferir precisament

una solució potencial a les retallades en els pressupostos públics, així com una millora dels serveis i les polítiques públiques, més enllà del que es pugui comprar únicament amb diners. Al llarg de l'última dècada, un nombre cada cop més significatiu de governs locals han jugat un rol de lideratge en el disseny i la implementació de monedes complementàries, abordant reptes clau tant a escala socioeconòmica com mediambiental. Concretament, les monedes complementàries han tingut un impacte en quatre àrees d'alta prioritat per als governs locals: la democratització i la millora de la provisió de serveis, el suport a l'economia local i a les pimes, la lluita contra les desigualtats i l'exclusió social i la reducció de l'impacte mediambiental. En qualsevol cas, no es tracta pas de quatre àrees independents, sinó que poden combinar-se entre si. Així, per exemple, les monedes que milloren la prestació de serveis sovint tenen també un impacte en la reducció de l'exclusió social i les desigualtats. O les monedes que donen suport al comerç local i les pimes també aborden la reducció de l'impacte mediambiental mitjançant la relocalització de les cadenes de producció i distribució.

El nivell d'implicació o els rols que poden jugar els governs locals va des del suport de monedes fins al lideratge de projectes complets. En particular:

- **Lideratge.** Posar en funcionament una moneda complementària i convertir-se tant en l'operador líder com en el promotor.
- **Integració.** Estar implicat en el projecte però sense ser-ne l'executor principal, integrant la moneda en el seu propi sistema mitjançant el pagament a proveïdors, l'ús en contractació pública, el cobrament d'impostos o el pagament de part dels salaris del seu personal.
- **Associació.** Estar en igualtat de condicions que la resta d'organitzacions compromeses amb el llançament de la moneda, oferint suport tècnic per al projecte —per exemple en TIC o en estratègies de captació de fons—, ajudant en processos administratius, desenvolupant o invertint en formació o assistint i donant suport a processos d'avaluació.
- **Patrocini.** Patrocinar financerament un grup o organització per tal que desenvolupi un projecte de moneda complementària.
- **Participació.** Implicar-se en l'ús de la moneda, sense donar necessàriament suport o integrar-la en el seu propi sistema, però permetent a les persones o als negocis

pagar per serveis públics locals en moneda sense posar-la novament en circulació, donant-la, oferint serveis poc demandats o assumint-la com a un «no guany». Tot això proporciona una validació important a la moneda, ampliant les seves opcions d'ús per als usuaris i dotant de confiança el projecte.

- **Suport.** Sense participar-hi directament, però oferint ajuts a través del suport en l'ús de la moneda, donant-li validesa i cobertura sense implicació directa.

4.2. IMPACTES EN EL DESENVOLUPAMENT LOCAL

Els impactes de les monedes complementàries en el desenvolupament local poden agrupar-se en quatre tipologies diferents (Figura 6): democratització i millora de la provisió de serveis; suport a l'economia local i a les pimes; lluita contra les desigualtats i l'exclusió social i reducció de l'impacte mediambiental.

4.2.1. Democratització i millora de la provisió de serveis

Les monedes complementàries són eines que poden ser emprades com a instruments de política pública per part dels governs locals. En la provisió de serveis públics, les transaccions econòmiques són cada cop més preponderants i la ciutadania cada cop més es relaciona amb aquests serveis com a consumidors (i no pas com a ciutadans actius), independentment que els serveis siguin d'oci, educació o salut. Les monedes complementàries poden mudar les dinàmiques d'aquestes relacions cada cop més monetitzades i les poden dotar de nou del seu sentit social.

- **Satisfacció de les necessitats comunitàries.** Quan les persones necessiten implicar-se amb el seu propi temps i recursos per tal de cobrir els serveis que han estat abandonats com a conseqüència de les retallades pressupostàries, les desigualtats es tornen extremes. Les monedes complementàries fomenten accions proactives que serveixen per apoderar les persones i que poden ser implementades per crear comunitats i espais més actius. Són respostes pràctiques a un ampli espectre de polítiques públiques que no miren de reemplaçar o reduir els serveis públics, sinó de transformar-los en més útils i inclusius. Permeten la connexió entre les persones d'una manera més activa i faciliten la resolució de les necessitats comunitàries. Es tracta d'iniciatives comunitàries on el paper dels governs locals és residual.

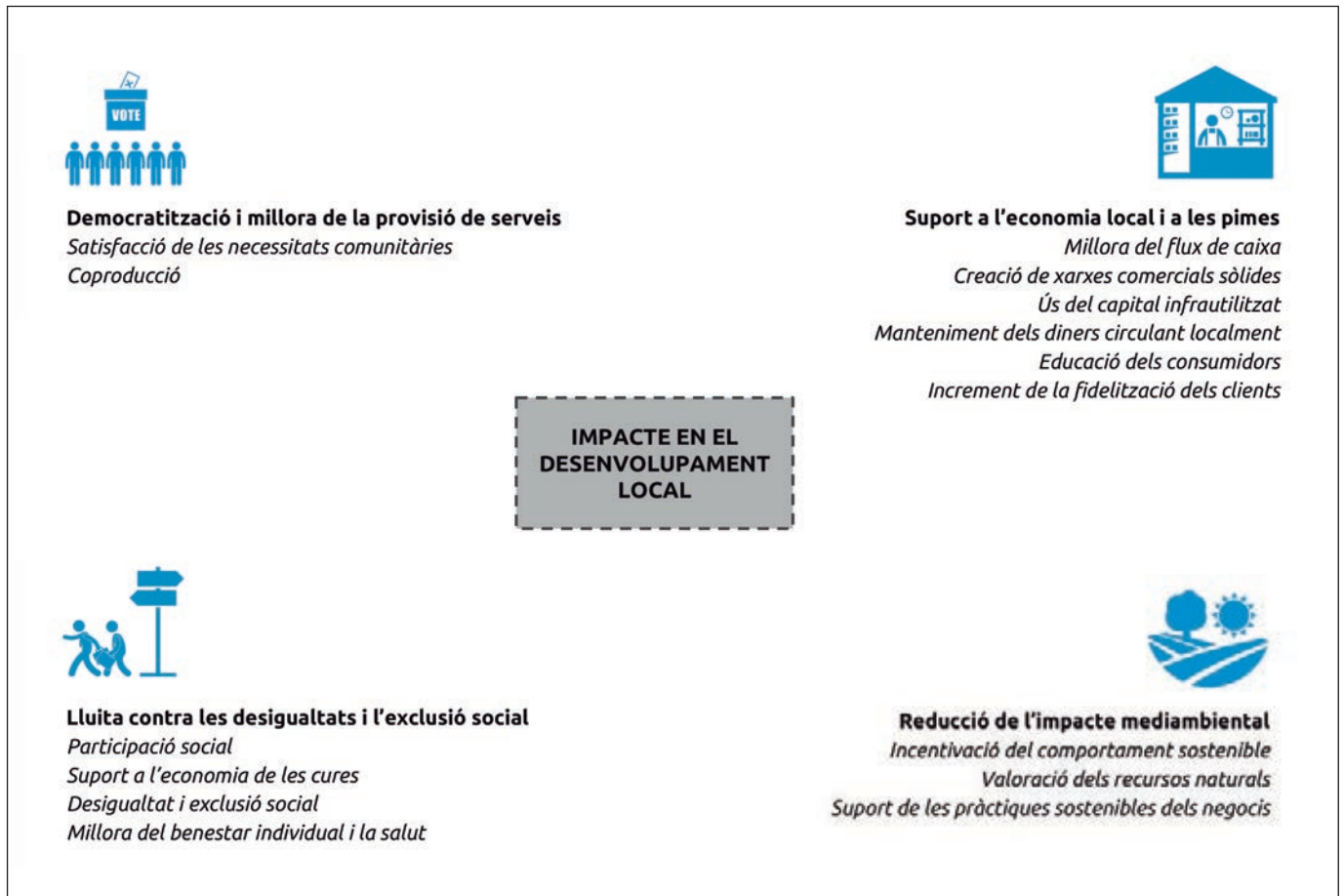

Figura 6. Impacte de les monedes complementàries en el desenvolupament local

- **Coproducció.** Es tracta d'una nova manera de provisió de serveis. Les monedes complementàries poden millorar positivament les relacions entre els serveis públics i els seus usuaris. En el context del sector públic, la coproducció s'està emprant cada cop més en la posada en funcionament, disseny i provisió de serveis. En lloc d'intentar resoldre les necessitats de les persones, la coproducció s'enfoca en els recursos de la gent (temps, habilitats i especialització), construint una relació igualitària amb els usuaris, que són alhora dissenyadors i proveïdors d'aquests serveis. Aquest enfocament és oposat al model tradicional de serveis públics, orientat de dalt cap a baix i de manera centralitzada, el qual considera els usuaris com a receptors passius d'aquests serveis. La coproducció, i l'ús de les monedes complementàries per fomentar-la, ha guanyat terreny en l'àmbit polític com a possible alternativa davant les retallades pressupostàries. Les monedes complementàries ofereixen una eina per alliberar el potencial de la coproducció incentivant la contribució del públic en general als serveis públics i aportant noves idees i possibilitats de provisió d'aquests serveis d'una manera eficient, enfortint iniciatives comunitàries independents, reconeixent talents i activitats no valorades per l'economia de mercat i creant les seves pròpies dinàmiques d'interacció i intercanvi.

4.2.2. Suport a l'economia local i a les pimes

Un sistema financer diversificat i orientat a les necessitats de les economies locals és essencial per a una economia sana. Les àrees d'activitat econòmica, amb una barreja de diferents tipologies de comerços i pimes, creen una economia més resilient als canvis externs, alhora que més gratificant tant per als mateixos residents com per als visitants. Les monedes complementàries poden contrarestar, doncs, la dominació de les grans corporacions mitjançant el suport a la diversitat de pimes i l'educació als consumidors amb relació a la llibertat d'elecció que aquests poden dur a terme. Aquestes monedes incentivem les vendes i milloren la productivitat i la resiliència dels comerços als canvis de l'economia.

- **Millora del flux de caixa.** Poden ajudar les pimes a donar-se suport financerament entre elles, donant i rebent crèdit, béns i serveis dins la xarxa comercial, i reduint, doncs, la necessitat d'efectiu (reservant-lo per a les despeses operacionals) i la dependència dels bancs.
- **Creació de xarxes comercials sòlides.** Poden oferir als comerços una oportunitat de crear xarxes entre ells,

proporcionant una plataforma on anunciar el seu treball als altres membres i generant un increment de les vendes gràcies al fet que els compradors busquen oportunitats de negoci dins la mateixa xarxa. Els negocis poden identificar criteris ètics en l'intercanvi que duen a terme (reducció de la petjada ecològica o manteniment de la producció local) o simplement reconèixer l'avantatge comercial de l'increment dels intercanvis. Aquestes interaccions entre negocis fomenten les relacions a llarg termini entre les pimes del mateix sector.

- **Ús del capital infrautilitzat.** La majoria dels negocis no operen al 100 % del seu potencial. Els beneficis comercials que implica el fet de connectar actius infrautilitzats amb necessitats no satisfetes són molt clars i evidents. Doncs bé, les monedes complementàries permeten als negocis posar a disposició d'altres els seus actius infrautilitzats a canvi de monedes que, posteriorment, seran emprades per a la compra de béns o serveis d'altres negocis. Un clar exemple d'això són les butaques buides dels cinemes, que podrien oferir-se a última hora per moneda complementària, la qual posteriorment seria utilitzada pel mateix cinema per a l'adquisició de béns o serveis d'altres membres de la xarxa.

- **Manteniment dels diners circulant localment.** Injectar diners en una zona és poc útil si aquests diners fugen cap enfora. Això és precisament el que succeeix amb els diners de curs oficial. Les monedes que són específiques d'una zona geogràfica ofereixen la possibilitat de mantenir els diners en la seva pròpia zona local durant més temps. Si s'arriba a una determinada massa crítica de negocis i individus que utilitzin la moneda complementària, es pot crear una xarxa de reforç mutu entre compradors i venedors locals. Com més pimes acceptin la moneda, més individus seran estimulats a usar-la per comprar. Així mateix, aquestes pimes podran reutilitzar els beneficis de les monedes complementàries a través d'intercanvis amb altres pimes o oferir-los com a bonificacions al seu personal. La utilització de diners que solament es poden gastar en l'economia local crea un cercle virtuós de despesa i reinversió.

- **Educació dels consumidors.** Els projectes de monedes complementàries poden estimular la reflexió i la discussió sobre com funcionen els diners i quin impacte tenen en l'economia local. Un coneixement més gran de les dimensions socioeconòmiques del comportament dels consumidors pot tenir beneficis directes sobre l'economia local a través de l'augment de clients als comerços participants.

- **Increment de la fidelització dels clients.** Els projectes de monedes complementàries poden fidelitzar els consu-

midors amb relació als valors compartits que representen, la qual cosa es tradueix en un impuls del volum de pimes participants, ja que els clients buscaran la participació de comerços de la xarxa per gastar els seus diners locals.

4.2.3. Lluita contra les desigualtats i l'exclusió social

Fer tasques de voluntariat i de participació comunitària implica disposar d'un temps i d'uns diners que ja cobreixin les necessitats, cosa que no tothom té. Les monedes complementàries poden ajudar a superar desigualtats de temps lliure i diners i a redistribuir recursos d'una manera més equitativa.

- **Participació social.** L'exclusió de certs grups de la vida social debilita les relacions comunitàries. Les monedes complementàries poden dinamitzar el teixit social i assegurar que tots els grups de persones tinguin les mateixes possibilitats d'implicar-se a escala comunitària. Si bé les monedes complementàries per si mateixes no poden solucionar desigualtats socials, econòmiques i polítiques, ja que aquestes són qüestions estructurals que requereixen canvis estructurals, sí que poden lluitar contra alguns dels efectes i causes de l'exclusió social. Implicar-se en treball voluntari ofereix molts avantatges per a les persones socialment excloses i econòmicament marginades. És una oportunitat per crear noves relacions i per adonar-se del valor d'un mateix. El treball en aquest tipus de projecte suposa un ampli valor per a la resta de la comunitat, a banda que mobilitza el talent i les capacitats dels residents locals.

- **Suport a l'economia de les cures.** Les tasques reproductives, així com les xarxes i relacions de confiança dins d'una comunitat, formen les bases de la vida social i nodreixen la base sobre la qual l'economia formal dels diners i els mercats creix. No obstant això, com que no està remunerat, el valor que suposa la cura de les famílies ajudant amb la cria dels infants, l'ajut als veïns, la realització de les tasques de la llar, netejant o duent les finances, generalment no es reconeix com una part de l'economia formal. Totes les tasques diàries de mantenir i alimentar la societat i les vides que ho fan possible constitueixen l'economia de les cures, ja que sense aquestes la vida tal com la coneixem no es podria sostenir. Es poden fer moltes coses per enfortir i donar suport a aquesta economia, així com per atorgar-li més valor i reconèixer la importància de la contribució del que aquesta economia aconsegueix sense necessitat de posar-li un preu específic. Aquí és precisament on les monedes complementàries poden també demostrar la seva vàlua.

- **Desigualtat i exclusió social.** Les monedes complementàries no solucionen les desigualtats ni l'exclusió social, però ofereixen una eina molt valuosa. Un dels factors més importants per tal de reduir la desigualtat és l'apoderament. Aquest tipus de monedes poden ajudar a redistribuir el poder, d'aquells que ja el tenen cap a aquells que no el tenen. Poden dirigir-se a desigualtats educacionals, d'aprenentatge i d'ocupabilitat i poden permetre a aquells que tenen menys oportunitats guanyar les habilitats necessàries buscades pels ocupadors i, per tant, posar-los en igualtat de condicions amb aquells que tenen un estatus més privilegiat.

- **Millora del benestar individual i la salut.** El benestar considera com les persones se senten, funcionen i avaluen les seves vides. Les monedes complementàries poden contribuir significativament a la millora del benestar personal proporcionant oportunitats per al contacte social i el foment de l'autoestima. Ofereixen possibilitats de socialització i d'aprenentatge a grups que són exclosos del món del treball. Alhora, nivells de benestar més alts generalment van associats a altres resultats positius, com la millora de la salut física.

4.2.4. Reducció de l'impacte mediambiental

El benestar de les persones també depèn d'un medi ambient sa. Les monedes complementàries juguen un rol important en els esforços per valorar els recursos finits del planeta, superar la doctrina del creixement econòmic infinit o incentivar comportaments més sostenibles.

- **Incentivació del comportament sostenible.** Les monedes complementàries poden dissenyar-se amb objectius ecològics en ment i poden dirigir comportaments i canvis en els patrons de consum que estalviïn energia, redueixin residus, promoguin la producció de menjar ecològic o mobilitzin inversions en energies renovables, entre d'altres.

- **Valoració dels recursos naturals.** Les monedes complementàries, en la mesura que reflecteixin les capacitats naturals del planeta, poden promoure consums més sostenibles i generar fons per invertir en la producció d'energies renovables.

- **Suport de les pràctiques sostenibles dels negocis.** Les monedes complementàries fomenten que els negocis adoptin pràctiques més sostenibles. Poden basar-se en sistemes de recompensa o gratificació, la qual cosa incentiva la com-

pra de productes més sostenibles entre els consumidors (que reben un descompte per a futures adquisicions) i els intercanvis comercials entre les empreses del territori (amb el potencial increment de vendes que representa aquest incentiu). També poden basar-se en la traçabilitat de les cadenes de producció i distribució, de manera que fomenten que els proveïdors locals s'uneixin al programa, la qual cosa atorga noves oportunitats als negocis i als consumidors per gastar els diners localment, de manera que es redueixen emissions de carboni generades pel transport de mercaderies.

4.3. RECOMANACIONS PER A LA MILLORA DE RESULTATS

Per tal d'aconseguir alts nivells d'implicació, els governs locals haurien de tenir en consideració una sèrie de factors clau:

- **Objectius clars.** Per dissenyar monedes complementàries efectives, els governs locals han de ser clars en els objectius que estan intentant aconseguir. Una visió clara permetrà, a aquells que implementen la idea, entendre millor el propòsit, seleccionar la tipologia de moneda adequada i crear el cas. Els objectius clars ajudaran a decidir sobre els actors clau i el model de moneda a implementar.

- **Codisseny.** Per aconseguir un bon desenvolupament d'una moneda, el codisseny amb els potencials *stakeholders* és essencial, ja que enforteix la implicació i dona valor addicional en els moments inicials.

- **Enfocament de negoci.** Per guanyar suport i demostrar el valor social, econòmic i mediambiental, cal desenvolupar un bon enfocament de negoci. Centrar-se en els objectius més que en els resultats immediats és fonamental per tal d'entendre els impactes a llarg termini.

- **Desenvolupament i suport de dalt a baix i de baix a dalt.** Per implementar una moneda complementària es necessita tant personal de gestió altament qualificat com personal que es dediqui a la implementació i que estigui compromès. Per integrar completament un sistema de moneda, els processos i les execucions han d'adaptar-se. Per animar el personal a treballar de manera diferent és necessari que els caps de servei també promoguin el programa de manera interna.

- **Implicació política i del personal.** Una implicació forta, tant a escala política com de gestió, és essencial per a l'èxit de qualsevol programa en qualsevol govern local. El suport polític serà requerit per a l'aprovació d'una moneda comple-

mentària, però per a una bona implementació caldrà també la implicació del personal.

- **Avaluació des del principi.** Per donar suport a un compromís constant amb la moneda, són necessàries avaluacions d'impacte robustes, les quals haurien de ser part del disseny de la moneda i s'haurien d'introduir des del principi del programa.

4.4. EL CAS PARTICULAR DE L'EFFECTE MULTIPLICADOR LOCAL (LM3)

A continuació aprofundirem amb relació a l'objectiu de «manteniment dels diners circulant localment». Tal com s'ha mencionat anteriorment, i si bé l'objectiu de l'assoliment d'un desenvolupament local no és merament econòmic, sinó que perquè sigui sostenible cal que aposti al mateix temps pels àmbits d'actuació social i mediambiental, considerem important aprofundir en la implicació a curt termini que té la implantació d'una moneda complementària en la riquesa econòmica de la zona. És a dir, en l'efecte multiplicador dels diners. Per fer-ho, imaginarem l'economia local com si fos una galleda. Els diners que ingressen a l'àrea sortiran ràpidament si aquesta àrea té molts forats. Una galleda plena significa que les persones que viuen en aquella zona tenen diners suficients per comprar el que necessiten i, per tant, per tenir una bona qualitat de vida. Però si la galleda té molts forats i volem mantenir-la plena, caldrà posar-hi nous diners a una velocitat superior a la de sortida a través dels forats. O bé caldrà tancar alguns dels forats i aconseguir, per tant, que la velocitat de sortida disminueixi. En termes econòmics, això es tradueix tant a atraure més diners a la zona (inversions externes, exportacions, turisme...) com a reforçar la circulació dels diners al territori i buscar proveïdors locals tot agregant valor als productes locals i emprant els recursos locals. Normalment, des de les administracions locals es posa especial atenció en la primera de les solucions, mentre que no es lluita prou a millorar la segona. I d'entre les segones solucions, trobem precisament les monedes complementàries i la seva capacitat de mantenir els diners circulant localment.

Si els diners es gasten localment, s'estarà duent a terme una multiplicació local dels diners i, per tant, un enfortiment de l'economia local. De cara a afavorir una presa de decisions públiques de qualitat, és important poder analitzar el temps i la quantitat de diners que marxen fora de la zona i que circulen pel seu interior. Per analitzar aquest comportament dels fluxos monetaris s'empra el mètode del multiplicador local LM3, el qual analitza la relació existent entre la inver-

sió local i el conjunt d'incrementos que es produeixen en la renda d'un sistema econòmic. A escala local permet actuar sobre els patrons de despesa i millorar la influència i l'impacte de la despesa pública sobre les decisions de compra a través d'una metodologia senzilla. El multiplicador local no tan sols avalua l'impacte directe i indirecte de la despesa municipal, sinó que també ho fa amb qualsevol despesa que es du a terme al territori, independentment de la seva procedència. És una eina que permet interpretar com treballa l'economia a l'interior d'un municipi i com podria millorar amb la implementació d'una moneda local.

LM3 és una eina per mesurar l'impacte econòmic local de la inversió i posar de relleu els fluxos de diners locals i la manera com un canvi d'organització del sector local podria millorar l'impacte econòmic de la despesa municipal. I, en cas de crisi de les finances públiques, reduir l'impacte de les retallades o, fins i tot, compensar-lo. L'estudi LM3 realitzat a Sant Coloma de Gramenet és l'únic antecedent disponible i del qual es té coneixement a l'Estat espanyol per calcular la circulació de la despesa dins d'un municipi. Per dur-lo a terme, es van analitzar tres onades de despesa diferents:

- **Onada 1.** Determina els ingressos inicials que l'Ajuntament ha posat en circulació en concepte de retribucions a personal i subvencions.
- **Onada 2.** Analitza com els ingressos de l'onada 1 es gasten a l'economia local. Analitza la despesa que el personal municipal i les entitats ciutadanes fan dins de la delimitació geogràfica de la ciutat, així com la despesa que fan fora d'aquest perímetre.
- **Onada 3.** Estudia la mesura en què les empreses locals reinverteixen els ingressos a l'economia local mitjançant la contractació de proveïdors locals i treballadors del municipi.

En definitiva, les monedes complementàries poden ser una estratègia efectiva per tal d'incrementar els recursos que romanen al territori tot fomentant-ne la circulació dins seu.

5. LES TRES MONEDES METROPOLITANES

5.1. LA GRAMA: SANTA COLOMA DE GRAMENET

Introducció

L'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet ha desenvolupat l'Estudi del multiplicador local 3 (LM3), basat en l'aplicació d'una innovadora metodologia de la New Economics Foundation (NEF) que estudia la circulació del diner injectat inicialment des de l'Ajuntament (subvencions a entitats de la ciutat i retribucions al personal municipal). L'Ajuntament ha descobert que les fuites de despesa comercialitzable a Santa Coloma de Gramenet són del voltant del 70 %. L'Ajuntament, a través del Departament de Comerç, Fires i Disciplina de Mercat, ha participat com a pilot local en el programa europeu Digipay4Growth¹ desenvolupat durant el trienni 2014-16 amb el suport de la Unió Europea, la Diputació de Barcelona i l'Àrea Metropolitana de Barcelona. Aquest marc i un entorn polític favorable afavoreixen l'inici del Projecte de la moneda local digital, que arran d'un procés participatiu obert a la ciutadania adopta el nom de grama i està dissenyada per circular entre el teixit comercial, econòmic i social del terme municipal de Santa Coloma de Gramenet, que es configura com a Circuit de Comerç Social de Santa Coloma de Gramenet (CCS Santa Coloma) i es desenvolupa normativament mitjançant un reglament municipal.

Objectiu

La missió o objecte instrumental del projecte és l'augment de l'efecte multiplicador dels fluxos de caixa de l'administració pública a partir de la canalització de part de la despesa pública (subvencions, retribucions, compra a proveïdors, tributs i preus públics...) a través d'un sistema de pagaments digitals (per internet i telefonia mòbil) vinculat a una xarxa

de comerços, cooperatives, empreses, entitats, empleats/des de la funció pública i persones a títol particular de Santa Coloma de Gramenet. La visió del projecte és la creació i desenvolupament d'una xarxa d'economia social i solidària a partir de l'impuls de polítiques innovadores d'estímul de la demanda interna.

Funcionament intern

- Pagaments de despesa pública en grames (demanda). Articulació i implementació de la documentació legal, administrativa, tecnològica i operativa per garantir la canalització de despesa pública a través del sistema de pagaments digitals del Circuit (subvencions, retribucions, compra a proveïdors, taxes i preus públics) i la implementació del consum particular.
- Desenvolupament i gestió de la xarxa (oferta). Disseny i implementació de la comercialització del CCS Santa Coloma, amb l'objectiu de consolidar una xarxa de prosumidors (produeixen i consumeixen) i consumidors (consumeixen) atractiva numèricament i diversa sectorialment.
- Augment de la circulació del diner a partir de la innovació (efecte multiplicador). Disseny i implementació de cadenes d'aprovisionament planificades a partir del coneixement generat amb la producció de metodologies d'estudi de dades agregades (*big data*) de la traçabilitat de la circulació monetària impulsada per despesa pública i canalitzada a través del CCS Santa Coloma, i l'aplicació del coneixement per al desenvolupament de cadenes de valor entre el teixit comercial i productiu local.

Funcionament extern

- L'Ajuntament paga part de les subvencions, salaris, compra a proveïdors... en grames.

¹ Digipay4Growth: els governs, les pimes i els consumidors realitzen despeses a través d'un sistema de pagaments digitals que estimulen el creixement econòmic i la creació d'ocupació mitjançant l'augment de les vendes i l'accés a crèdits per a les pimes.

- Les entitats (subvencions), treballadors (salari) i empreses (compra pública) fan compres en grams als comerços i empreses adherides.
- Els comerços i empreses adherides fan compres (d'empresa i de consum particular) als comerços i empreses adherides, de manera que el diner circula més vegades i durant més temps per Santa Coloma.

D'aquesta manera s'aconsegueix que la despesa que fa habitualment l'Ajuntament reverteixi en el comerç i teixit socioeconòmic local estimulant que el diner circuli més vegades i durant més temps entre els membres del Circuit i afavorint el desenvolupament econòmic i social.

Situació actual

A 31 de juliol de 2018 s'han fet els passos següents:

- Pagament de despesa pública en grams perquè es quedi a la ciutat. Subvencions per valor de 300.000 grams anuals: a entitats comercials, esportives, socials, veïnals, culturals i ambientals, i a comerços, cooperatives i empreses que compleixen criteris socials.
- Estímul de la circulació del diner més vegades i durant més temps a Santa Coloma: el 2017 només es van canviar a euros un 4,87 % del total de grams emeses (abans, el 70 % dels diners en subvencions sortien de Santa Coloma); cada gram que es paga i entra al sistema circula una mitjana de 4 vegades (dada molt positiva per valorar el moment d'arrencada en què es troba); i a finals de juliol de 2018 els pagaments en grams s'han multiplicat per 6 vegades els que es van fer a finals de juliol de 2017.
- Creació i consolidació d'una xarxa de comerç social d'uns 600 membres: 300 comerços, cooperatives i empreses; 150 són associacions i entitats i persones vinculades a empreses i entitats a títol particular.

El 2019 es va cap a:

- Entrada de treballadors i treballadores municipals, salari i retribucions: s'està consolidant una xarxa de comerços, cooperatives i empreses, associacions i entitats, preparada per fer el següent pas, que és el pagament voluntari de part dels salari al personal municipal.
- Entrada del conjunt de la població en el sistema, ciutadania: aquesta consolidació i pas endavant permetrà enca-

rar en les millors condicions l'entrada de la ciutadania per utilitzar la pròpia moneda i contribuir al desenvolupament econòmic i social de la comunitat.

5.2. EL REC: BARCELONA

Introducció

La moneda ciutadana anomenada *rec* neix en el marc del projecte pilot d'innovació social BMINCOME, a través del qual es canalitza una part de la despesa pública (Suport Municipal d'Inclusió SMI) en moneda ciutadana a l'àrea de l'Eix Besòs. El seu objectiu principal és afavorir que els diners circulin i es quedin al territori per tal de fomentar l'economia i les relacions de proximitat, i que els barris siguin econòmicament i socialment vitals. *Rec* vol dir «recurs econòmic ciutadà» i el seu nom està inspirat en el Rec Comtal, atès que tant l'aigua com la moneda han estat i són elements essencials per a la vida dels barris i de la ciutat.

Mil famílies de l'Eix Besòs reben un SMI que els paga l'Ajuntament de Barcelona, el qual analitzarà quina és la forma de despesa pública més eficient que permet a aquestes persones sortir de la pobresa. Són unes 400 famílies les que canvien un 25 % del SMI en euros a *rec* i poden gastar-la als comerços de proximitat des del 28 de setembre. Concretament, el *rec* s'implanta als 10 barris de l'Eix Besòs (Ciutat Meridiana, Vallbona, Torre Baró, Roquetes, Trinitat Nova, Trinitat Vella, Baró de Viver, Bon Pastor, Verneda-La Pau i Besòs Maresme), d'on formen part els comerços i entitats adherides, si bé qualsevol particular pot bescanviar euros per *recs* i gastar-los en aquests establiments.

Objectius

L'impacte esperat és el següent: fomentar el comerç local i evitar la desertització dels carrers, fer que els diners circulin i es quedin als barris i enfortir les xarxes entre veïns i veïnes, entitats i comerços com una eina de cohesió social.

Pel que fa als objectius operatius que s'esperen dins del projecte pilot, hi ha els següents:

- Aconseguir que, com a mínim, 150 comerços de l'Eix Besòs utilitzin la moneda de manera regular (es comença amb quasi 80).
- Assegurar la participació dels més de 400 usuaris B-MIN-COME registrats.
- Aconseguir un mínim de 300 nous usuaris de la zona Eix Besòs.
- Aconseguir que un mínim de 50 entitats formin part del projecte.

Un cop acabat el projecte pilot, s'espera que el rec es vagi estenent per tota la ciutat de Barcelona.

Model de funcionament

El model monetari finalment acordat consisteix en una mena de creació monetària que s'articula de la següent manera: l'Ajuntament paga el 100% del SMI en moneda de curs legal a través d'una targeta prepagament d'una entitat bancària, i posteriorment els beneficiaris canvien el 25% d'aquesta ajuda d'euros a recs a través de l'aplicació mòbil.

És a través de l'SMI que es posa en circulació el rec, però qualsevol ciutadà que ho desitgi pot bescanviar euros a recs a través dels comerços i les entitats que siguin punts d'intercanvi. Cada rec que circuli té un euro guardat. La gestió de fons en euros es duu a terme mitjançant una entitat de pagaments certificada.

El rec funciona amb tecnologia de cadena de blocs (*blockchain*), però està inicialment allotjada en un sol servidor. Hi ha una màquina virtual que, per seguretat, està en diversos països, tots assegurats pel que fa a la protecció de dades dels usuaris. Malgrat estar inicialment centralitzada, la base de dades es distribuirà properament.

Els comerciants s'obliguen a posar els mateixos preus en recs que en euros. Aquesta característica, unida al fet que l'entitat gestora es compromet a fer el canvi de recs a euros a les empreses d'1 a 1, fa preveure que rebrà una valoració paritària amb l'euro per part dels usuaris.

Situació actual

A principis d'abril es va fer la primera reunió amb el Grup Promotor de la Taula de Canvi, que va aplegar entitats soci-

als i comercials dels 10 barris que havien mostrat interès a formar part del projecte. A partir d'aquí i de la presentació als mitjans de comunicació del rec el dia 5 d'abril, s'ha estat treballant per assolir un volum òptim de comerços i assegurar la màxima varietat de productes i serveis (alimentació, farmàcies, supermercats de barri, roba i calçat, drogueries, serveis a les persones, serveis generals...) que es puguin comprar amb recs. Aquest procés s'està fent de bracet de les associacions de comerciants del territori per reforçar la comunitat i el teixit associatiu. Paral·lelament, s'han fet sessions formatives durant els mesos de maig i juliol (amb al voltant de 400 famílies) per instal·lar l'aplicació als mòbils dels beneficiaris del B-MINCOME i per introduir-los en l'ús de l'aplicació i intentar reduir la bretxa digital.

El primer pagament del 25% de l'SMI en recs s'ha fet el 28 de setembre. Des de NOVACT i conjuntament amb l'Ajuntament de Barcelona s'ofereix atenció a tots els usuaris per tal de resoldre qualsevol dubte que pugui sorgir. Els comerços actualment són més de 80, però es continua treballant per tal d'ampliar aquest nombre.

Agents implicats en el projecte

- Ajuntament de Barcelona: principal soci del projecte B-MINCOME.
- NOVACT: ONG sense ànim de lucre especialitzada en innovació social, encarregada de posar la moneda ciutadana en marxa.
- Taula de Canvi: òrgan rector de la moneda ciutadana, compost inicialment per un grup promotor format per algunes associacions comercials i ciutadanes del veïnatge i altres implicats que arribarà a constituir-se en entitat sense ànim de lucre durant el projecte com a entitat gestora de la moneda ciutadana.
- Entitat gestora de la moneda ciutadana: inicialment l'entitat gestora de la moneda és NOVACT, en qualitat de sòcia del projecte B-MINCOME i encarregada d'engegar la moneda. Al llarg del projecte, l'entitat gestora passarà a ser la Taula de canvi.
- Entitat de pagaments: és l'entitat de pagaments autoritzada contractada per l'entitat gestora, que gestionarà els fons en euros a través d'un compte segregat, tal com marca la llei de Serveis de pagament de 2009 i la directiva de Serveis de pagament de 2015.

5.3. VILADECANS

Introducció

La moneda *vilawatt* neix dins el marc del projecte europeu homònim atorgat a l'Ajuntament de Viladecans, fruit de la 1a convocatòria d'ajuts UIA per a accions innovadores urbanes. El projecte Vilawatt general consisteix en la creació d'una nova estructura conjunta formada per ciutadania, empreses i entitats públiques (entre les quals l'Ajuntament) que permeti crear un operador local d'energia i una moneda local que liderin el procés de transició energètica a la ciutat de Viladecans. Es concep com un projecte innovador per analitzar, crear i desplegar una estructura instrumental PPCP (*Public, Private, Citizen Partnership*) capaç de governar la transició energètica de Viladecans. Per desplegar aquesta transició, el projecte es dota de quatre eines:

- A. Operador local de subministrament d'energia.
- B. Operador del servei d'estalvi d'energia local.
- C. Operador local de les inversions en energia.
- D. Posada en funcionament d'una moneda basada en els estalvis energètics.

Aquest operador promourà l'estalvi energètic i l'eficiència, així com les renovacions energètiques dels edificis. A més, treballarà per enfortir l'economia local amb la creació d'una moneda local tot oferint serveis de promoció econòmica als petits comerços.

Objectius del projecte

La iniciativa permetrà abordar objectius de justícia social lluitant contra la pobresa energètica des de l'interior del mateix sistema energètic, al mateix temps que estimularà de manera innovadora l'economia local de la ciutat.

Els objectius específics de la moneda són:

- Esdevenir el mecanisme de capitalització dels estalvis energètics.
- Ser un sistema de pagament segur entre els usuaris del sistema.
- Contribuir a la promoció i dinamització del sector comercial i empresarial de la ciutat.
- Sensibilitzar la comunitat de Viladecans sobre la necessitat de la transició energètica.
- Fomentar l'economia de proximitat per reduir les emissions de CO₂.
- Contribuir a la percepció positiva de Viladecans, remarquant la seva visió d'una ciutat innovadora que aposta per la transició energètica.

Aquests objectius s'intentaran assolir aplicant en tot moment uns valors com els següents:

- Funcionament democràtic i equitatiu: inclusiu per a tothom i sense barreres d'entrada per a la gent amb pocs recursos.
- Transparent i participatiu: amb un ciutadà proactiu, habilitant la creació de noves dinàmiques i actuant com a dinamitzador local.
- Sostenible: amb un sistema que promogui un ús racionalitzat de recursos, autosuficient i descentralitzat i viable econòmicament.
- Adaptat a la realitat socioeconòmica: potenciant el teixit de comerç local, avantatjós per a entitats i ciutadans que la usin.

Model de funcionament

La moneda vilawatt funcionarà com una circulació de drets sobre diner electrònic. El seu abast serà la ciutat de Viladecans, tot i que no estarà prohibit que hi puguin participar actors de municipis propers. Un actor essencial serà l'entitat emissora de diner electrònic (EDE), que serà qui gestionarà la convertibilitat euro ⇌ vilawatt i en garantirà, per llei, la seva paritat 1=1 i la liquiditat. A més, l'EDE serà la responsable d'aplicar els corresponents controls AML i KYC a què obliguen els tractats internacionals i legislació aplicable. Aquest model oferirà la màxima llibertat en creació de massa mo-

netària, sigui qui sigui el membre que la realitza (persona, empresa o AAPP).

La plataforma oferirà en una primera fase una operativa de pagaments bàsica, i en una segona fase esdevindrà també una plataforma aparador de l'oferta comercial de la ciutat. Els usuaris podran usar els vilawatts tant per pagar en botigues i restaurants com per liquidar taxes municipals o la zona blava. I tot això, gaudint de descomptes i oportunitats únics no accessibles amb euros.

Situació actual i resultats obtinguts

Actualment (tardor 2018) el model està definit i s'està ultimant el marc contractual que permetrà iniciar el procés de *brokerage* per a la creació de la xarxa de comerços acceptadors de la moneda vilawatt. El llançament de la moneda amb una funcionalitat estrictament monetària es preveu per al primer trimestre de 2019 (Fase 1), i l'evolució cap a una experiència més comercial i visual per al tercer trimestre de 2019 (Fase 2).

Altra informació d'interès

Des del principi es mirarà d'aportar un valor afegit trobant sinergies amb altres serveis i operadors locals. Un exemple és la connexió amb l'empresa gestora de la zona blava d'aparcaments. Fent la connexió amb aquesta empresa s'aconseguirà que de manera natural es puguin crear «paquets comercials» que permetin temps gratuït d'aparcament a tots aquells que hagin consumit algun servei o producte a Viladecans.

L'experiència de l'usuari serà molt més integradora, ja que veurà que el vilawatt és realment una eina útil i profitosa per viure i fer transaccions a Viladecans. Alhora, els comerciants aconseguiran una fidelització i visibilitat més grans. Per altra banda, s'espera que la funcionalitat d'aparador permeti donar una visibilitat important a comerços que ara no tenen mecanismes d'interacció digital amb els seus clients habituals. La definició de l'abast d'aquesta funcionalitat es determinarà conjuntament amb les associacions de comerciants.

6. EXEMPLES D'ALTRES MONEDES COMPLEMENTÀRIES

A continuació es presenten una sèrie de fitxes per tal de donar a conèixer deu casos de monedes complementàries que, igual que les tres monedes metropolitanes, estan en major o menor grau vinculades amb els governs locals i el desenvolupament local. En qualsevol cas, es tracta

d'una presentació molt breu que té com a únic objectiu aportar un coneixement inicial i preliminar al lector, tenint en compte que els detalls específics de cadascuna de les monedes presentades estan disponibles a les respectives pàgines web.

FITXA 1

CHIEMGAUER	
Data d'inici	2002
Emplaçament	Prien am Chiemsee (Alemanya)
Objectiu	Moneda impulsada per un professor d'economia d'institut, juntament amb sis estudiants, per tal de disminuir la desigualtat en la distribució de la riquesa, enfortir l'economia regional i impedir la fuga de capitals.
Funcionament	El Chiemgauer és un bo que funciona com a mitjà de pagament i està recolzat per l'euro. Les persones interessades compren Chiemgauer amb euros i obtenen una bonificació del 3 %. En fer-ho, escullen un projecte social d'una associació per donar-hi suport. Amb aquests bons poden pagar els comerciants que els accepten. Aquests trien aleshores entre demanar que se'ls canviïn els Chiemgauer per euros (despeses de conversió del 5 %), o pagar els proveïdors locals sense cost. La central d'emissió cobra les seves despeses amb el marge del 2 % (diferència entre el 3 % de bonificació i el 5 % de despeses de canvi). Per fomentar la circulació del Chiemgauer, aquest perd un 2 % del seu valor cada trimestre (oxidació monetària). S'ofereixen microcrèdits en aquesta moneda, els costos financers dels quals són retornats si les persones prestatàries tornen el préstec sense endarreriments. A més de contribuir a enfortir el consum local, genera ingressos per als projectes socials que formen part de la iniciativa. Compta amb el reconeixement social i de l'Administració local, que al mateix temps permet pagar certs impostos amb Chiemgauer.
Pàgina web	www.chiemgauer.info

FITXA 2

SARDEX	
Data d'inici	2009
Emplaçament	Sardenya (Itàlia)
Objectiu	Moneda inspirada en el model del Banc WIR que té l'objectiu de resoldre mitjançant el crèdit mutu els problemes de les pimes com a conseqüència de la dificultat a l'hora d'accedir a crèdit, augmentant la competitivitat d'aquestes pimes i aportant un impuls a l'economia local. Al cap i a la fi, les pimes contribueixen més que les grans empreses a l'ocupabilitat i als impostos locals, mostrant més proximitat, impacte i participació local.
Funcionament	El Sardex és un sistema de crèdit sense interessos basat en el compromís de consum mutu i la confiança en la reciprocitat. Si bé l'objectiu principal són les pimes, s'ha anat molt més enllà i s'ha ofert també la possibilitat que els treballadors puguin cobrar part de les remuneracions en Sardex, de manera que s'ha fomentat la seva participació activa a la xarxa. Si bé es tracta d'una iniciativa gestionada de manera privada, l'Administració local ha començat a emprar aquesta moneda en la promoció de l'ocupabilitat.
Pàgina web	www.sardex.net

FITXA 3

BRISTOL POUND	
Data d'inici	2012
Emplaçament	Bristol (Anglaterra)
Objectiu	Moneda que opera a escala regional, en un radi de 80 km al voltant de Bristol, per tal d'enfortir l'economia local i el comerç de proximitat. En el seu desenvolupament hi col·labora una institució financera (Bristol Credit Union), que gestiona els comptes de Bristol Pound, tenint en el compromís i la participació de l'Ajuntament, tant a escala tècnica com financera, una peça clau del seu èxit.
Funcionament	Per començar a utilitzar Bristol Pound, cal obrir un compte a la banca cooperativa Bristol Credit Union i fer-hi una transferència bancària o un dipòsit. Els habitants de Bristol poden utilitzar-los en qualsevol local associat al sistema, pagar els impostos municipals i, si treballen a l'Ajuntament, rebre una part del seu sou en aquesta moneda. Els pagaments es poden fer amb bitllets, electrònicament o a través del telèfon mòbil. El Bristol Pound es pot bescanviar per lliures esterlines en diversos establiments instal·lats al carrer. Per tal de fomentar l'ús de la moneda, per cada cent Bristol Pound que es diposita a la cooperativa de crèdit se'n reben cinc més com a bonificació. Els negocis que accepten el Bristol Pound en lloc de la lliura esterlina tenen exempcions fiscals per part de l'Administració local.
Pàgina web	www.bristolpound.org

FITXA 4

SOL-VIOLETTE	
Data d'inici	2011
Emplaçament	Tolosa (França)
Objectiu	Moneda vinculada a una iniciativa ciutadana emmarcada en el Projecte Sol i creada per impulsar l'economia local, incidint en la pobresa, l'atur, la dinamització del comerç i la mobilització de les capacitats empresarials locals.
Funcionament	El Sol-Violette emet bitllets suportats en l'euro per tal de facilitar-ne la circulació entre la ciutadania i els comerços locals. Per començar a utilitzar-los s'han d'aconseguir a canvi d'euros amb un 5 % de bonificació. Així mateix, els comerços que els accepten poden emprar-los per proveir-se en altres comerços o bé reconvertir-los a euros amb una comissió del 5 %. La moneda es devalua un 2 % cada trimestre per tal d'incentivar-ne l'ús i impedir l'acumulació. Desenes de persones que pertanyen a Maisons de Chômeurs (associació de desocupats) reben 30 Sols mensuals per comprar aliments ecològics i daltres productes i serveis als quals no tindrien accés d'altra manera. La gestió de la moneda és duta a terme per una associació formada per cinc col·lectius diferents (consumidors, comerciants, actors financers, comunitats i grup fundador). L'Ajuntament de Tolosa ha estat fonamental de cara a engegar la iniciativa, ja que ha destinat recursos econòmics per iniciar-la i ha donat suport de cara al seu desenvolupament, al mateix temps que actualment paga una part del PIRMI en aquesta moneda. També els bancs associats al projecte hi tenen un paper destacat, actuant d'estructura a l'hora de possibilitar la conversió de les monedes.
Pàgina web	www.sol-violette.fr

FITXA 5

SONANTES	
Data d'inici	2015
Emplaçament	Nantes (França)
Objectiu	Moneda promoguda per un total de vint-i-quatre municipis de la regió de Nantes com un sistema de crèdit mutu per tal de permetre a les pimes i als ciutadans intercanviar béns i serveis, tot enfortint l'economia local i la solidaritat.
Funcionament	Els comerços poden guanyar crèdit mitjançant la provisió de béns i serveis a altres comerços o a les persones. Els ciutadans poden comprar SoNantes a través d'euros. Els funcionaris públics poden cobrar el seu salari parcialment en SoNantes. La moneda pot ser emprada per a la compra de béns i serveis oferts als comerços vinculats, al mateix temps que serveis subvencionats com el transport públic o l'entrada a la piscina local poden també ser abonats amb aquesta moneda. La Caixa Municipal de Nantes és la institució pública de finances que gestiona el SoNantes, la qual pertany a l'Ajuntament de Nantes.
Pàgina web	www.sonantes.fr

FITXA 6

LA TURUTA	
Data d'inici	2009
Emplaçament	Vilanova i la Geltrú (Barcelona)
Objectiu	Moneda sorgida per tal d'impulsar la transició cap a un altre model de societat, amb uns objectius inspirats en la Carta de la Terra.
Funcionament	La turuta és un saldo virtual, una unitat de valor que s'empra per intercanviar. El valor d'aquestes unitats correspon a la dedicació voluntària a projectes socials. Una hora de dedicació plena equival a 10 turutes. El saldo dels usuaris mai pot estar en negatiu. Per tant, per poder-ne gastar cal prèviament haver-los guanyat participant en un projecte social, o bé oferint béns o serveis a través dels comerços que formen part de la xarxa. Si bé es tracta d'una iniciativa social, en un ple municipal del 2014 es va aprovar que la turuta fos la moneda de la ciutat, al mateix temps que el departament de Medi Ambient passava a formar part del projecte com a soci. Les ordenances fiscals del 2016 van incorporar la turuta com una opció de pagament d'algunes taxes d'activitats vinculades al medi ambient.
Pàgina web	www.turuta.cat

FITXA 7

MINUTS.CAT	
Data d'inici	2016
Emplaçament	Vilafranca del Penedès, Rubí, Figaró-Montmany i districte de Nou Barris (Barcelona)
Objectiu	Moneda sorgida per tal d'incentivar i multiplicar el servei comunitari i mediambiental caminant cap a una societat basada en el bé comú.
Funcionament	És una iniciativa que permet a les persones rebre Minuts a canvi del temps que dediquin a tasques socials o millorant el medi ambient. Alguns exemples: donar suport a entitats, fer acompanyament a gent gran o netejar entorns naturals, entre d'altres. Els Minuts aconseguits es poden carregar al compte personal i bescanviar per cupons que donen accés a serveis municipals, entrades o descomptes al comerç local. També es poden canviar per un cop de mà d'un veí o veïna. Els Minuts permeten posar en valor el temps que aporta cadascú i obren la porta a treballar en comunitats de tot tipus i en multitud de sectors, de manera que creen noves col·laboracions entre la població, entitats i els sectors públic i privat. Les administracions locals hi donen suport, en major o menor grau, i participen en l'oferiment de serveis municipals on donar sortida al temps.
Pàgina web	www.minuts.cat

FITXA 8

SPICE TIME CREDITS	
Data d'inici	2012
Emplaçament	Anglaterra i País de Gal·les
Objectiu	Iniciativa promoguda per les mateixes autoritats locals angleses i gal·leses com a sistema de crèdit basat en el temps que aprovisioni serveis públics bàsics i doni suport al voluntariat i al sector comunitari de les localitats d'implementació.
Funcionament	Els ciutadans que participen en determinats programes locals (voluntariat o treball comunitari) reben crèdit basat en temps si duen a terme tasques de voluntariat, el qual poden emprar per accedir a activitats socials, d'oci, culturals i altres tallers inclosos en l'esquema d'intercanvi d'hores. Tant el fet de guanyar crèdits com el fet de gastar-los millora l'aprovisionament dels serveis, la confiança dels usuaris, la salut i el benestar. La meitat de les persones que han participat en la iniciativa mai havien fet tasques de voluntariat prèviament. El 65 % consideren que han incrementat la seva qualitat de vida, el 71 % se senten més connectades amb la comunitat i el 19 % han d'anar menys cops al metge. L'Administració local reconeix emprar millor els seus recursos, així com les experiències dels ciutadans.
Pàgina web	www.justaddspice.org

FITXA 9

E-PORTEMONNEE	
Data d'inici	2005
Emplaçament	Limburg (Bèlgica)
Objectiu	Moneda creada per l'entitat encarregada de la recollida d'escombraries de Limburg per tal de fomentar comportaments sostenibles. Dels 44 municipis als quals dona servei, 10 l'han implementada com a política ambiental.
Funcionament	Es tracta d'un sistema electrònic d'estalvi i gratificació. Els ciutadans poden guanyar crèdits fent activitats ambientals sostenibles (assistència a cursos sobre compostatge, inclusió en la signatura dels correus electrònics d'un símbol que promou el reciclatge, canvi de proveïdor d'energia a un de sostenible, reducció del consum d'aigua...). I, posteriorment, poden gastar els seus crèdits en productes sostenibles, com per exemple bombetes de baix consum o serveis, com per exemple la piscina municipal o el transport públic. Els municipis que participen en la iniciativa aporten personal propi per a la introducció i gestió de la plataforma, al mateix temps que inverteixen recursos econòmics per adquirir gratificacions.
Pàgina web	www.limburg.net

FITXA 10

WIR	
Data d'inici	1934
Emplaçament	Suïssa
Objectiu	Banc cooperatiu que emet i gestiona la seva pròpia moneda amb l'objectiu de donar suport a les pimes suïsses a partir d'estimular les transaccions entre si. Sorgida arran de la Gran Depressió, tenia l'objectiu de proporcionar crèdits econòmics i millors rendiments financers a les empreses associades. Des del 2000, persones individuals poden utilitzar-la com qualsevol altra entitat financera.
Funcionament	Les empreses i persones sòcies poden demanar a la institució financera préstecs en WIR, el qual pot gastar-se per comprar béns i serveis oferts per altres membres, però no poden pas bescanviar-se per francs suïssos. El crèdit WIR es genera quan el banc emet el seu diner per tal que una empresa o persona sòcia l'utilitzi. L'autorització per crear diner la dona el contracte signat i la voluntat comunitària d'acceptar-lo com a mitjà de pagament.
Pàgina web	www.wir.ch

7. RECAPITULACIÓ I CONCLUSIONS

El concepte de monedes complementàries es refereix a «sistemes monetaris creats al marge dels diners oficials d'un país, i que fomenten tant la realització de projectes econòmics, socials i mediambientals de caràcter regional com la posada en valor d'actius i recursos que no es troben en els cercles o circuits ordinaris d'intercanvi com a conseqüència de l'escassetat de la moneda oficial». Si bé poden rebre altres qualificatius, com per exemple alternatives, comunitàries, locals, solidàries o socials, ens hem quedat amb complementàries, ja que és el que millor reflecteix el seu tarannà complementari respecte dels diners de curs oficial.

Les monedes complementàries sorgeixen, sobretot, com a resposta a les disfuncionalitats dels diners de curs oficial, principalment en el marc de les economies de mercat. Tenen l'objectiu de proveir i facilitar noves maneres d'intercanviar i de crear nous circuits de valor, i miren de donar resposta a funcions socials i mediambientals que els diners de curs oficial no poden cobrir, ja sigui per les seves característiques o bé per la seva escassetat.

Hem vist que hi ha diferents classificacions i maneres de caracteritzar les monedes complementàries, entre d'altres: en funció de la configuració (sistemes de crèdit mutu, bancs de temps, monedes locals i mercats de troc), en funció de l'àmbit d'actuació principal (social, econòmic i mediambiental), en funció del procés d'emissió (crèdit compartit, recolzades per diners de curs oficial, fiduciàries, recolzades per béns i emeses com a deute), i en funció de l'impacte en el desenvolupament local (democratització i millora de la provisió de serveis, suport a l'economia local i a les pimes, lluita contra les desigualtats i l'exclusió social i reducció de l'impacte mediambiental). Així mateix, hem vist els diferents rols que hi poden jugar els governs locals (lideratge, integració, associació, patrocini, participació i suport) i les mesures a dur a terme per tal de millorar-ne l'impacte (objectius clars, codiseny, enfocament de negoci, desenvolupament i suport de dalt a baix i de baix a dalt, implicació política i del personal, i avaluació des del principi).

S'ha volgut fer especial èmfasi en el fet que no hi ha models estàndard de monedes complementàries i, per tant, no hi ha projectes que siguin completament idèntics. Poden ser molt semblants, quasi iguals, però la conjuntura socioeconòmica de l'entorn on s'implantin les monedes complementàries serà determinant per caracteritzar-ne el projecte resultant i, per tant, per fer-ne un projecte únic. Es tracta de models

híbrids resultants de la combinació de diferents classificacions i caracteritzacions, fets a mida en funció dels objectius perseguits, dels agents implicats i dels recursos disponibles, entre molts altres. Per altra banda, tot i la restricció geogràfica que pot representar el terme local, s'ha volgut deixar també ben clar que aquesta configuració híbrida d'un sistema monetari complementari perseguirà sempre l'assoliment d'un desenvolupament local sostenible tant a escala social com econòmica i mediambiental.

Per concloure, és important destacar que les experiències existents durant aquestes últimes dècades evidencien que les monedes complementàries són una eina que funciona bé per a l'afavoriment de l'economia d'un territori i el seu desenvolupament local. Són també un instrument a tenir molt present a l'hora de perseguir el desenvolupament local i sostenible, cosa que es pot fer des de diferents nivells:

- A escala col·lectiva: dinamitzar un pensament col·lectiu, afavorir la participació ciutadana responsable i la democràcia participativa o dinamitzar una economia al servei de les persones i de la naturalesa.
- A escala individual: millorar la qualitat de vida desenvolupant les pròpies capacitats, promoure sentiments d'identitat i pertinença i responsabilitat o afavorir la inclusió dels col·lectius desfavorits.
- A escala empresarial: valorar la imatge de marca, reforçar els intercanvis econòmics al territori i augmentar la utilitat i la responsabilitat social i mediambiental.

No obstant això, cal tenir en consideració que implantar amb èxit una moneda d'àmbit local requereix una estructura de governança, una definició clara del paper de l'entitat local, una important capacitat de les persones i un entorn legal que possibiliti treballar amb aquest instrument.

8. REFERÈNCIES

De més recents a més antigues, a continuació es presenten les referències bibliogràfiques emprades per a l'elaboració d'aquest dossier:

Análisis de la influencia de los valores humanos y las actitudes en el proceso de adopción de redes virtuales de intercambio no monetario, tesi doctoral elaborada per August Corrons, Universitat Jaume I (2018).

Monedas sociales y complementarias (MSCs): Sus valores socioeconómicos para distintos stakeholders, tesi doctoral elaborada per Yasuyuki Hirota, Universitat de València (2017).

Monedas complementarias: dinero con valores, article elaborat per August Corrons, *International Journal of Organizations*, n.18, 109-134 (2017).

El reto de diversificar los medios de intercambio, article elaborat per August Corrons, Barcelona metròpolis, *Capital en transformació*, n.105, 68-71 (2017).

Experiències d'economia social i solidària als municipis, dossier elaborat per la Diputació de Barcelona (2016).

Monedas sociales y complementarias, dossier elaborat per diferents autors sota la coordinació de Susana Martín i l'encàrrec del Comissionat d'Economia Cooperativa, Social i Solidària de l'Ajuntament de Barcelona (2016).

Community Currencies: Opportunities and Challenges for local government, estudi elaborat per la New Economics Foundation dins del projecte Community Currencies in Action (CCIA) (2015).

People Powered Money: designing, developing and delivering community currencies, estudi elaborat per la New Economics Foundation dins del projecte Community Currencies in Action (CCIA) (2015).

Monedas complementarias en pro de la sostenibilidad y el desarrollo, treball final de màster elaborat per August Corrons, Universitat Jaume I (2015).

Guia d'economia social i solidària per a l'Administració local, dossier elaborat per la Diputació de Barcelona (2015).

Manual para el diseño de monedas locales de iniciativa municipal, dossier elaborat per Francisco Llobera (2015).

The community currency scene in Spain, article elaborat per Neil Hughes, *International Journal of Community Currency Research*, n.19, 1-11 (2014).

Growing green Money? Mapping Community Currencies for Sustainable Development, article elaborat per Gill Seyfang i Noel Longhurst, *Ecological Economics*, n.86, 65-77 (2013).

Money, Money, Money? A scoping study of Grassroots Complementary Currencies for Sustainability, article elaborat per Gill Seyfang i Noel Longhurst, 35 Working Paper (2012).

People Money - The Promise of Regional Currencies, llibre elaborat per Margrit Kennedy, Bernard Lietaer i John Rogers, Triarchy Press (2012).

Local Money - How to make it happen in your community, llibre elaborat per Peter North, Transition Books (2010).

Monedas regionales - Nuevos instrumentos para una prosperidad sostenible, llibre elaborat per Bernard Lietaer i Margrit Kennedy, La Hidra de Lerna (2010).

La moneda social - Instrumento de desarrollo local y sostenible, dossier elaborat per la Reserva de la Biosfera de Lanzarote (2013).

El futuro del dinero, llibre elaborat per Bernard Lietaer, Longseller (2005).

Plugging the Leaks - Making the most of every pound that enters your local economy, dossier elaborat per la New Economics Foundation (2002).

**Metròpolis
Barcelona**

Agència de
Desenvolupament
Econòmic

